

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТРАНСКОРДОННОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

© 2017 КУЗЬМІН О. Є., ЮРИНЕЦЬ О. В., МЕЛЬНИК О. Г.

УДК 339.92:332.1

Кузьмін О. Є., Юринець О. В., Мельник О. Г. Проблеми і перспективи розвитку транскордонного співробітництва в умовах європейської інтеграції України

Статтю присвячено виявленню проблем та обґрунтуванню перспектив розвитку транскордонного співробітництва в умовах європейської інтеграції України. Ретельно проаналізовано європейську та вітчизняну нормативно-правову базу у сфері транскордонного співробітництва. Виокремлено ключові проблеми розвитку транскордонного співробітництва прикордонних територій України із прикордонними територіями країн ЄС, які мають нормативно-правове, інституційне, інфраструктурне, економічне, адміністративно-організаційне, соціальне та інше походження. Обґрунтовано, що поглиблення та активізація транскордонного співробітництва в контексті європейської інтеграції України потребує прийняття необхідних змін у нормативно-правовому полі, розроблення та запровадження дієвих механізмів та прозорих умов державної підтримки, інституціоналізації органів транскордонного співробітництва, створення умов для розвитку співпраці між учасниками транскордонного співробітництва, розбудови митно-прикордонної інфраструктури, поглиблення культурних, соціальних, освітньо-наукових зв'язків тощо.

Ключові слова: транскордонне співробітництво, суб'єкти транскордонного співробітництва, форми транскордонного співробітництва, державна підтримка транскордонного співробітництва.

Бібл.: 11.

Кузьмін Олег Євгенович – доктор економічних наук, професор, директор Навчально-наукового інституту економіки і менеджменту Національного університету «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: oleh.y.kuzmin@lpnu.ua

Юринець Оксана Василівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри менеджменту організацій, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: uroksana@gmail.com

Мельник Ольга Григорівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності, Національний університет «Львівська політехніка» (вул. Степана Бандери, 12, Львів, 79013, Україна)

E-mail: oliya_melnyk@ukr.net

УДК 339.92:332.1

Кузьмин О. Е., Юринец О. В., Мельник О. Г. Проблемы и перспективы развития трансграничного сотрудничества в условиях европейской интеграции Украины

Статья посвящена выявлению проблем и обоснованию перспектив развития трансграничного сотрудничества в условиях европейской интеграции Украины. Тщательно проанализированы европейская и отечественная нормативно-правовые базы в сфере трансграничного сотрудничества. Выделены ключевые проблемы развития трансграничного сотрудничества пограничных территорий Украины с пограничными территориями стран ЕС, которые имеют нормативно-правовое, институциональное, инфраструктурное, экономическое, административно-организационное, социальное и другое происхождение. Обосновано, что оживление и активизация трансграничного сотрудничества в контексте европейской интеграции Украины нуждается в принятии необходимых изменений в нормативно-правовом поле, разработке и внедрении действенных механизмов и прозрачных условий государственной поддержки, институционализации органов трансграничного сотрудничества, в создании условий для сотрудничества между участниками трансграничного сотрудничества, развития таможенно-пограничной инфраструктуры, углубления культурных, социальных, образовательно-научных и других связей.

Ключевые слова: трансграничное сотрудничество, субъекты трансграничного сотрудничества, формы трансграничного сотрудничества, государственная поддержка трансграничного сотрудничества.

Библ.: 11.

Кузьмин Олег Евгеньевич – доктор экономических наук, профессор, директор Учебно-научного института экономики и менеджмента Национального университета «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: oleh.y.kuzmin@lpnu.ua

Юринец Оксана Васильевна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры менеджмента организаций, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: uroksana@gmail.com

Мельник Ольга Григорьевна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой внешнеэкономической и таможенной деятельности, Национальный университет «Львовская политехника» (ул. Степана Бандеры, 12, Львов, 79013, Украина)

E-mail: oliya_melnyk@ukr.net

UDC 339.92:332.1

Kuzmin O. Ye., Yurynets O. V., Melnyk O. H. Problems and Prospects in Development of the Cross-Border Cooperation in the Context of the European Integration of Ukraine

The article is concerned with identifying problems and substantiating prospects of development of the cross-border cooperation in the context of the European integration of Ukraine. Both the European and the national regulatory frameworks in the sphere of the cross-border cooperation were carefully analyzed. The key problems in the development of the cross-border cooperation of the border territories of Ukraine with the border territories of the EU Member States, which have legal, institutional, infrastructural, economical, administrative-organizational, social and other origins, have been allocated. It has been substantiated that revitalization and intensification of the cross-border cooperation in the context of the European integration of Ukraine needs making necessary changes in the regulatory and legal framework, developing and implementing the efficient mechanisms and transparent conditions of the State support, institutionalizing the cross-border cooperation bodies, creating conditions for cooperation between parties to the cross-border cooperation, developing customs and border infrastructure, deepening the cultural, social, educational-scientific, and other necessary relationships.

Keywords: cross-border cooperation, entities of the cross-border cooperation, forms of the cross-border cooperation, the State support for the cross-border cooperation.

Bibl.: 11.

Kuzmin Oleh Ye. – D. Sc. (Economics), Professor, Director of the Scientific-Educational Institute of Economics and Management of the Lviv Polytechnic National University (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: oleh.y.kuzmin@lpnu.ua

Yurynets Oksana V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Management of Organizations, Lviv Polytechnic National University (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: uroksana@gmail.com

Melnyk Olha H. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Foreign Trade and Customs Operations, Lviv Polytechnic National University (12 Stepana Bandery Str., Lviv, 79013, Ukraine)

E-mail: oliya_melnyk@ukr.net

Україна має 2152 км спільного сухопутного кордону з дійсними та асоційованими державами – членами ЄС (Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією та Молдовою), що зумовлює активізацію транскордонного співробітництва прикордонних територій, оскільки вони зазвичай мають тісні історичні, культурні, економічні, соціальні, ділові та інші зв'язки. Розвиток такої співпраці значною мірою забезпечений Регламентом ЄС № 1931/2006 про місцевий прикордонний рух на зовнішніх сухопутних кордонах держав – членів ЄС та про зміни положень Шенгенської Конвенції [1]. Так, Україна у 2007 р. підписала договір про місцевий прикордонний рух з Угорщиною, у 2008 р. – із Словаччиною та Польщею, у 2015 р. – з Румунією, що дало змогу українським громадянам, котрі проживають у спільній прикордонній зоні в межах 30–50 км від кордону, отримати певні преференції щодо перетину митного кордону України та перебування за кордоном, а також розвивати культурні, суспільні та родинні зв'язки [2, с. 234].

Після ратифікації «Угоди про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 р. [3] Україна взяла на себе зобов'язання підтримувати і розвивати транскордонне співробітництво із країнами – сусідами з Європейського Союзу (ЄС). Зокрема, Глава 27 вищевказаної Угоди присвячена питанням розвитку транскордонного та регіонального співробітництва в контексті:

- ✦ сприяння формуванню та розвитку взаємовигідної регіональної політики, зокрема багаторівневого управління та партнерства;
- ✦ активізації залучення місцевих і регіональних органів влади до управлінських структур у сфері транскордонного співробітництва;
- ✦ створення сприятливої нормативно-правової бази у сфері транскордонного співробітництва;
- ✦ заохочення розвитку транскордонного співробітництва у сфері транспорту, енергетики, комунікаційних мереж, культури, освіти, туризму, охорони здоров'я;
- ✦ сприяння економічному та галузевому співробітництву прикордонних територій.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України № 847-р від 17.09.2014 р. «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони» [4] передбачено низку заходів, окремі з яких стосуються активізації транскордонного співробітництва шляхом покращання обміном інформацією про державну регіональну політику, укладання двосторонніх угод з країнами-сусідами, проведення презентацій інвестиційного потенціалу прикордонних територій, імплементації європейських норм щодо транскордонного співробітництва, участі у програмах ЄС у сфері транскордонного співробітництва тощо. Таким чином, окреслено основні напрямки розвитку транскордонного співробітництва та відповідальні органи за їх реалізацію.

Базовим нормативно-правовим документом, що регулює в межах Європейського Союзу питання транскордонного співробітництва, є «Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» (Мадрид, 21.05.1980 р.) [4; 5], до якої Україна приєдналася в 1993 р. Конвенцією визначається зміст транскордонного співробітництва, сформовано типові міждержавні угоди про розвиток і забезпечення транскордонного співробітництва, а також угоди, статuti та договори про основні принципи співробітництва між місцевими органами влади. Вказана конвенція містить «Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» (м. Страсбург, 09.11.1995 р.) [6; 7], який ратифіковано в Україні у 2004 р. Ним передбачено, що в межах Угоди про транскордонне співробітництво може створюватись орган транскордонного співробітництва з правосуб'єктністю (що визначається законодавством договірної сторони, де розташована штаб-квартира) або без неї, а також окреслено основні повноваження та відповідальність такого органу. Тоді ж Україною було ратифіковано «Протокол № 2 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями, який стосується міжтериторіального співробітництва» (м. Страсбург, 05.05.1998 р.) [7], у якому розмежовано поняття транскордонного та міжтериторіального співробітництва, яке ґрунтується на співпраці адміністративно-територіальних одиниць, що не є сусідами, але мають спільні цілі та інтереси.

У 2012 р. в Україні ратифіковано «Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями стосовно об'єднань євро регіонального співробітництва» (м. Утрехт, 16.11.2009 р.) [8; 9], яким визначено, що територіальні общини та власті можуть утворювати з метою заохочення, підтримки та розвитку транскордонного співробітництва на території держав – членів Ради Європи такий орган транскордонного співробітництва, як об'єднання євро регіонального співробітництва, котрий є юридичною особою корпоративного типу, має власний бюджет та відповідні повноваження тощо. Варто зауважити, що законодавством України на сьогодні не врегульовано питання створення, функціонування, оподаткування та ліквідації об'єднань євро регіонального співробітництва, не сформовано механізми юридичного оформлення забезпечення функціонування таких утворень. Таким чином, поглиблення євроінтеграційних процесів зумовлює необхідність гармонізування та уніфікування національної нормативно-правової бази у сфері транскордонного співробітництва з європейським законодавством.

В Україні базовим нормативно-правовим документом, що регулює різноформатні питання транскордонного співробітництва, є Закон України «Про транскордонне співробітництво» № 1861-IV від 24.06.2004 р. (зі змінами, внесеними у 2010 та 2012 рр.) [10]. Зокрема, у цьому Законі визначено мету, принципи,

державну політику, сфери, органи та організаційні форми транскордонного співробітництва, принципи та форми державної підтримки у цій сфері, а також фінансове забезпечення транскордонного співробітництва. Проте, слід визнати, що вищевказаний закон недостатньо враховує сучасні реалії транскордонного співробітництва, не відображає новий рівень співпраці України з ЄС на засадах Угоди про асоціацію, не враховує динамічний розвиток і виникнення нових суб'єктів, учасників, форм та органів транскордонного співробітництва, а також нових механізмів фінансування такого співробітництва.

На сьогодні в Україні ключовою та найбільш поширеною організаційною формою транскордонного співробітництва є євро регіони. На кордонах України із країнами ЄС функціонує п'ять євро регіонів, зокрема:

- ✦ «Карпатський Євро регіон» (Україна – Польща – Словаччина – Угорщина – Румунія);
- ✦ «Буг» (Україна – Польща – Білорусь);
- ✦ «Нижній Дунай» (Україна – Молдова – Румунія);
- ✦ «Верхній Прут» (Україна – Молдова – Румунія);
- ✦ «Дністер» (Україна – Молдова).

Постановою Кабінету Міністрів України № 554 від 23.08.2016 р. затверджено Державну програму розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 рр. [11], у межах якої визначено ключові пріоритети транскордонної співпраці з кожною сусідською країною, зокрема і з країнами ЄС (Польщею, Словачкою Республікою, Румунією, Угорщиною, Молдовою), а також обрано перелік проектів транскордонного співробітництва, яким може надаватися державна фінансова підтримка.

Варто зауважити, що в теорії та на практиці часто ототожнюють поняття транскордонного співробітництва та міжтериторіального (міжрегіонального) співробітництва, що є недостатньо коректним, адже перше має на меті прикордонну співпрацю сусідніх адміністративно-територіальних одиниць різного рівня, а друге пов'язане зі співпрацею регіонів, що не межують між собою, але мають спільні цілі та інтереси. Таким чином, транскордонне співробітництво націлене саме на співпрацю прикордонних сусідніх територій (*cross-border cooperation*).

Виконані дослідження дають змогу виокремити ключові цілі транскордонного співробітництва, а саме:

- ✦ вирівнювання соціально-економічного розвитку територій;
- ✦ вирішення спільних проблем забезпечення охорони довкілля та збереження екосистем;
- ✦ забезпечення співпраці у сфері освіти та науки, технологічних розробок та інновацій, охорони здоров'я, культури тощо;
- ✦ підвищення добробуту населення прикордонних територій;
- ✦ активізація прикордонної торгівлі;
- ✦ розвиток зовнішньоекономічної діяльності;
- ✦ активізація інвестиційних процесів;

- ✦ розбудова прикордонної інфраструктури, оптимізація логістичних систем;
- ✦ спільний розвиток туризму та рекреаційного потенціалу прикордонних територій;
- ✦ розвиток кооперації між суб'єктами підприємницької діяльності;
- ✦ обмін досвідом щодо забезпечення енергоефективності та енергозбереження;
- ✦ сприяння розвитку малого підприємництва на прикордонних територіях, а також створення спільних підприємницьких структур;
- ✦ вирішення проблем безробіття;
- ✦ поглиблення співпраці в межах євро регіонів тощо.

Таким чином, транскордонна співпраця націлена на розвиток економічних, соціальних, екологічних, освітньо-наукових, культурних, соціальних та інших зв'язків між сусідніми прикордонними регіонами, що дасть змогу вирішувати спільні проблеми, забезпечувати конвергенцію розвитку регіонів, більш ефективно використовувати наявний потенціал.

Аналізування транскордонної співпраці України із країнами-сусідами з ЄС дає змогу виокремити певні проблеми у цій сфері, а саме:

1. Невідповідність чинної національної нормативно-правової бази європейському законодавству та її застарілість в умовах євроінтеграційних прагнень України.

2. Неналежний рівень розвитку прикордонної інфраструктури, що ускладнює перетин кордонів. Йдеться як про митно-прикордонну інфраструктуру, оскільки спостерігається нестача автомобільних пунктів пропуску та піших переходів (в Україні один міжнародний пункт пропуску припадає в середньому на 45 км кордону з країнами ЄС, хоча за нормами ЄС таких пунктів має бути вдвічі більше). Неналежними є оснащення згаданих пунктів пропуску та їхня пропускна спроможність, технічне забезпечення тощо. Окрім цього, варто звернути увагу і на транспортне сполучення, якість дорожнього покриття, відсутність рокадних доріг між пунктами пропуску.

3. Низький рівень інформаційного обміну між прикордонними територіями про взаємні можливості та досягнення спільного синергійного ефекту від співпраці. На жаль, значною мірою транскордонна співпраця ґрунтується лише на проведенні інформаційних заходів, які надалі не передбачають поглиблення зв'язків між громадами, місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, бізнес-структурами, тому інформаційний обмін повинен фігурувати як перший та вихідний етап для розвитку подальшої співпраці.

4. Істотна диспропорція в соціально-економічному розвитку прикордонних територій України та ЄС, що не завжди активізує вирівнювання стану таких територій, а ще більше поглиблює існуючі проблеми за рахунок еміграції українського населення, активізацію спекулятивних операцій, зниження офіційної зайнятості, занепаду сільського господарства тощо.

5. Низький рівень ділової активності підприємств прикордонних територій, що пов'язано з еміграцією працездатного населення та зростанням тіньової підприємницької діяльності малих підприємств.

6. Недостатнє використання туристично-рекреаційного та культурного потенціалу прикордонних територій, відсутність використання дієвих інформаційних і рекламних механізмів у країнах ЄС щодо інформування потенційних туристів.

7. Забюрократизованість, складність та негарантованість співфінансування з боку державних органів влади проектів транскордонного співробітництва.

8. Низький рівень державної підтримки розвитку транскордонного співробітництва, а також низька активність місцевих органів виконавчої влади, громад, органів місцевого самоврядування у сфері транскордонного співробітництва.

У сучасних умовах розвитку Євроасоціації виникає необхідність у формуванні передумов для забезпечення розвитку транскордонного співробітництва між Україною та країнами ЄС, зокрема:

1. Внесення змін до чинного Закону України «Про транскордонне співробітництво» з урахуванням вимог європейського права щодо виокремлення суб'єктів, учасників, організаційних форм та органів транскордонного співробітництва, форм державної підтримки та фінансового забезпечення у цій сфері, інституційного забезпечення такої співпраці.

2. Створення правового підґрунтя для заснування, функціонування та ліквідації таких органів транскордонного співробітництва, як об'єднання єврорегіонального співробітництва та європейське об'єднання територіального співробітництва.

3. Надання органам місцевого самоврядування більш широкого обсягу повноважень у сфері транскордонного співробітництва в межах децентралізації з метою забезпечення повноцінної транскордонної співпраці прикордонних територіальних громад.

4. Створення умов для розвитку транскордонних кластерів та транскордонних індустріальних парків, що дало б змогу забезпечити розвиток бізнес-співпраці, прикордонної торгівлі, сприяло б залученню інвестицій та інноваційних технологій, вирівнюванню промислового розвитку прикордонних територій.

5. Формування та реалізація пільгових митних, валютно-фінансових, податкових та інших умов економічної діяльності для учасників транскордонного співробітництва.

6. Забезпечення належного фінансування (співфінансування) проектів (програм) транскордонного співробітництва, а також функціонування органів транскордонного співробітництва в межах передбачених коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів (обласних, районних бюджетів та бюджетів місцевого самоврядування).

7. Розбудова прикордонної інфраструктури на кордоні з країнами ЄС у напрямку збільшення кількості міжнародних пунктів пропуску, піших переходів, підвищення їхньої пропускної спроможності та оптимізації

логістичних потоків, використання спільного контролю, запровадження європейських стандартів прозорості та добросовісності в інтегрованому управлінні кордонами, удосконалення системи аналізу ризиків з використанням спільної інтегрованої моделі аналізу ризиків держав – членів ЄС, здійснення електронного декларування товарів, організування процедур здійснення митного контролю з урахуванням європейських стандартів, підвищення рівня технічного оснащення пунктів пропуску, забезпечення належного рівня дорожньо-транспортної інфраструктури, будівництво рокадних доріг між міжнародними пунктами пропуску, створення відпочинково-сервісних зон у прикордонній смузі тощо.

8. Активізування інформаційно-промоційної діяльності на теренах ЄС у сфері висвітлення інформації про туристично-рекреаційний, історико-культурний та інвестиційний потенціал прикордонних територій України.

ВИСНОВКИ

Підписання між Україною та Європейським Союзом Угоди про асоціацію створює платформу для якісно нових умов здійснення транскордонного співробітництва між прикордонними регіонами України та країн ЄС, що сприятиме вирішенню значного спектра соціальних, економічних, підприємницьких, екологічних, інфраструктурних проблем на теренах вітчизняних прикордонних населених пунктів. Пожвавлення та активізація транскордонного співробітництва в контексті європейської інтеграції України потребує прийняття необхідних змін у нормативно-правовому полі, розроблення та запровадження дієвих механізмів та прозорих умов державної підтримки, інституціоналізації органів транскордонного співробітництва, створення на різних рівнях умов для розвитку співпраці між учасниками транскордонного співробітництва. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Регламент ЄС № 1931/2006 «Про місцевий прикордонний рух на зовнішніх сухопутних кордонах держав – членів ЄС та про зміни положень Шенгенської Конвенції» від 20.12.2006 р. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_919
2. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: ратифікована Законом України № 1678-VII від 16.09.2014 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України № 847-р від 17.09.2014 р. «Про імплементацію Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони». URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-p>
4. Європейська рамкова конвенція про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» (Мадрид, 21.05.1980 р.). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_106
5. Постанова Верховної Ради України «Про приєднання України до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними общинами або властями» № 3384-XII (3384-12) від 14.07.93 р. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_106

6. Додатковий протокол до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями (м. Страсбург, 09.11.1995 р.). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_099

7. Закон України «Про внесення змін до Постанови Верховної Ради України «Про приєднання України до Європейської конвенції про основні принципи транскордонного співробітництва між територіальними громадами або органами влади 1980 року» та про ратифікацію додаткових протоколів до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями» № 1879-IV (1879-15) від 24.06.2004 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1879-15>

8. Протокол № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва» (м. Утрехт, 16.11.2009 р.). URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_947

9. Закон України «Про ратифікацію Протоколу № 3 до Європейської рамкової конвенції про транскордонне співробітництво між територіальними громадами або властями стосовно об'єднань єврорегіонального співробітництва (ОЕС)» № 4704-VI від 16.05.2012 р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4704-17>

10. Закон України «Про транскордонне співробітництво» № 1861-IV від 24.06.2004 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>

11. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної програми розвитку транскордонного співробітництва на 2016–2020 роки» № 554 від 23.08.2016 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP160554.html

REFERENCES

“Dodatkovyj protokol do Yevropeiskoi ramkovoï konvencsii pro transkordonne spivrobitnytstvo mizh terytorialnymy ob-

shchynamy abo vlastiamy (Strasbourg, 09.11.1995)” [Additional Protocol to the European outline Convention on transfrontier cooperation between territorial communities or authorities (Strasbourg, 09.11.1995)]. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_099.

[Legal Act of Ukraine] (2014). http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011

[Legal Act of Ukraine] (2014). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/847-2014-p>

[Legal Act of Ukraine] (1993). http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_106

[Legal Act of Ukraine] (2006). http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/994_919

[Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1879-15>

[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4704-17>

[Legal Act of Ukraine] (2004). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-15>

[Legal Act of Ukraine] (2016). http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/KP160554.html

“Protokol № 3 do Yevropeiskoi ramkovoï konvencsii pro transkordonne spivrobitnytstvo mizh terytorialnymy obshchynamy abo vlastiamy stosovno obiednan yevrorehionalnogo spivrobitnytstva» (Utrecht, 16.11.2009)” [Protocol No. 3 to the European outline Convention on transfrontier cooperation between territorial communities or authorities concerning Euroregional associations, cooperation" (Utrecht, 16.11.2009)]. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_947.

“Yevropeiska ramkova konvencsiia pro transkordonne spivrobitnytstvo mizh terytorialnymy obshchynamy abo vlastiamy» (Madrid, 21.05.1980)” [European framework Convention on transfrontier cooperation between territorial communities or authorities" (Madrid, 21.05.1980)]. http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_106